

 (<https://zadar.tv>)

VIJESTI ([HTTPS://ZADAR.TV/CATEGORY/VIJESTI/](https://zadar.tv/category/vijesti/))

Home (<https://zadar.tv/>) /

ZV ([HTTPS://ZADAR.TV/CATEGORY/AEM/ZV-AEM/](https://zadar.tv/category/aem/zv-aem/))

„Ima li zlata?” – arheološko-povijesne crtice Ravnih Kotara ([https://zadar.tv/category/ima-li-zlata-arheolosko-povijesne-](https://zadar.tv/category/ima-li-zlata-arheolosko-povijesne-crtice-ravnih-kotara/)

[crtice-ravnih-kotara/](https://zadar.tv/category/ima-li-zlata-arheolosko-povijesne-crtice-ravnih-kotara/)) **„IMA LI ZLATA?” – ARHEOLOŠKO-POVIJESNE CRTICE RAVNIH KOTARA**

([HTTPS://ZADAR.TV/CATEGORY/IMA-LI-ZLATA-ARHEOLOŠKO-POVIJESNE-CRTICE-RAVNIH-KOTARA/](https://zadar.tv/category/ima-li-zlata-arheolosko-povijesne-crtice-ravnih-kotara/)) [kotara-plodovi-zemlje/](https://zadar.tv/category/ima-li-zlata-arheolosko-povijesne-crtice-ravnih-kotara-plodovi-zemlje/))

KULTURA ([HTTPS://ZADAR.TV/CATEGORY/KULTURA/](https://zadar.tv/category/kultura/))

„Ima li zlata?” – arheološko-povijesne
MOZAIK ([HTTPS://ZADAR.TV/CATEGORY/MOZAIK/](https://zadar.tv/category/mozaik/))

crtice Ravnih kotara (Plodovi zemlje)

SPORT ([HTTPS://ZADAR.TV/CATEGORY/SPORT/](https://zadar.tv/category/sport/)) **ISF** ([HTTPS://ISF.ZADAR.TV/](https://isf.zadar.tv/))

4 min read

GLAZBA ▾

🕒 23. studenoga 2024. ✍️ Ante Vukić (<https://zadar.tv/author/antevukic/>)

Nakon više tisuća godina življenja i boravka u spiljama i kampovima na otvorenom u potrazi za lovinom ili vegetacijskim plodovima, čovjek se odlučio smiriti i nastaniti na jednom mjestu kroz dulji period proizvodeći hranu i stalno skrovište. Ova pojednostavljena slika opisuje takozvanu „neolitsku revoluciju“ ili neolitizaciju.

Prije desetak tisuća godina, spomenuta „revolucija“ uvodi u život čovjeka suštinski četiri stvari iz kojih se nastavlja razvoj koji i danas pratimo. Iako o tom procesu postoje opsežne rasprave, za potrebe ovog teksta sažet ćemo neolitske promjene na: novi način obrađivanja keramike i kamena, prelazak na sjedilački način života te pripitomljavanje životinja i kultivacija biljaka, u prvom redu žitarica i leguminoza.

U istraživačkim krugovima nailazi se na mnogo teorija o tim promjenama i njihovim posljedicama. Prevladavajuća je teorija kako je tehnološki razvoj zemljoradnje započeo na Bliskom istoku s prostora „plodnog polumjeseca“ i širio se prema Europi. Produkcija hrane i resursa dovelo je do uspostave društvenih klasa i uloga. Razvijaju se centri moći. Cjelokupan život čovjeka oblikuje se u iz tme pećinskog obitavanja do raskošnih mnogoljudnih naselja. Trgovina proizlazi kao posljedica odnosa između različitih zajednica i stvaranja viška resursa. Također je značajan i razvoj duhovne kulture, vidljiv po pojavi simbolizma u ritualima i načina, odnosno brige, kod ukapanja pokojnika.

Neolitik je dugo razdoblje od otprilike 6000. godina pr. Kr. do 3500/3300 godine pr Kr. Trajanje nije svugdje isto, jer ovisi o utjecajima i širenju novog doba, odnosno bakrenog doba. Na Jadranu unutar kojeg razmatramo Ravne kotare kroz to vrijeme žive nosioci nekoliko arheoloških kultura.

Tipični materijalni dokazi postojanja naselja su jame većih dimenzija, ostaci rupa za kolce, kamene konstrukcije kao temelji zidova, lijep koji je služio kao „žbuka“ za zidove, ostaci ognjišta, podnice, otpadne jame i dakako velika količina artefakata od različitog materijala. Od koštanih predmeta prevladavaju igle i udice, od kamena su i dalje izrađivani različiti oblici strugala, grebala i noževa, dok je značajna za neolitik i pojava glačanih sjekirica. Školjkama su se ukrašavale keramičke posude, ali i su služile i kao sastavnice nakita.

Primjeri glačanih sjekirica i koštanih izrađevina (preuzeto iz B. Marijanović, Crno Vrilo 1)

Rani neolitik obilježavaju nosioci tako zvane „impresso kulture“. Kultura se tako naziva zbog specifičnog načina ukrašavanja keramičkih posuda utiskivanjem nokta, školjki i sličnih alata kako bi se dobili motivi. Upravo pomoću načina (tehničke i ornamentike) ukrašavanja posuda arheolozi mogu razlučiti vremenske faze i promjene unutar zajednica (dolazak novog stanovništva ili kontakti s drugim kulturama).

Reprezentativan lokalitet na prostoru Ravnih kotara nalazi se u Crnom Vrilu nedaleko Ninskog Dračevca. Istraživanja su provedena od strane Odjela za arheologiju Sveučilišta u Zadru između 2001. do 2005. godine. Pronađen je obilan keramički materijal, kao i površinski ukop osobe. Naselje je vjerojatno bilo sezonskog tipa, što znači kako se ljudi još u ovom razdoblju sele prema potrebi ispaše i kulture.

Primjeri ukrasa od školjaka i keramička posuda (preuzeto iz B. Marijanović, Crno Vrilo 1)

Sljedeća faza je srednji neolitik gdje dolazi do razvoja i organizacije naselja. „Impresso kultura“ nasljeđuje danilska kultura (nazvana prema lokalitetu Danilo kraj Šibenika). Nove tehnike i organizacije naselja se dobro ogledaju na lokalitetima Barice kod Benkovca i

Smilčića. Kod Benkovca su pronađene nastambe s kamenim temeljnim konstrukcijama uz podnice, stupove koji bi nosili kuću i ognjišta što ukazuje na stalniji boravak i kontinuitet tog naselja kroz neolitik.

U slučaju Barica kod Smilčića i dalje imamo sezonsko naselje. Iako je lokalitet istraživao od 1950-tih, revizija lokaliteta pokazala je kako je riječ o ukopanim povremenim nastambama bez većih graditeljskih zahvata poput stupova za potporu. Posebnost lokaliteta je rov za koji postoje dvije teorije. Jedna teorija smatra da služe kao zaštita od drugih zajednica, divljih životinja ili za čuvanje stoke. Druga pak razmatra funkciju rovova kao improvizirani bazeni ili bunar s obzirom na oskudnu hidrografsku sliku područja.

Arheološko nalazište neolitičkog naselja u Smilčiću i rov datiran u srednji neolitik (preuzeto iz B. Marijanović, Neolitičko nalazište Barice u Smilčiću)

Naselje u Smilčiću je prema keramičkim nalazima vjerojatno i dalje služilo kao povremena stanica boravka i u kasnom neolitiku. Kasni neolitik sa svojom hvarskom materijalnom kulturom nastavlja život srednjeg neolitika, ali ubrzo nastupa na zalazak procesa neolitizacije nakon kojeg dolaze novi razvijeniji procesi bakrenog i brončanog doba, kao i mnoge evidentirane migracije velikih populacija, što je imalo i odraza na području Ravni kotara.

Korištena i preporučena literatura dostupna u knjižnicama za daljnje čitanje:

- Brunislav Marijanović, Crno Vrilo 1 & 2
- Brunislav Marijanović, Neolitičko nalazište Barice u Smilčiću
- Šime Batović, Stariji neolit u Dalmaciji

Ovaj tekst je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti.

Tags: Ante Vukić (<https://zadar.tv/tag/ante-vukic/>) arheologija (<https://zadar.tv/tag/arheologija/>) Benkovac (<https://zadar.tv/tag/benkovac/>) crno vrilo (<https://zadar.tv/tag/crno-vrilo/>) ima li zlata (<https://zadar.tv/tag/ima-li-zlata/>) neolitik (<https://zadar.tv/tag/neolitik/>) Ravni kotari (<https://zadar.tv/tag/ravni-kotari/>) Smilčić (<https://zadar.tv/tag/smilcic/>)